

Telepaattinen koira

Lemmikit tuntuvat joskus ymmärtävän ihmisiä suorastaan yliluonnollisen tarkasti. Tarinoiden mukaan lemmikit esimerkiksi tietävät, jos niiden kaukana poissa oleva omistaja on vaarassa tai kuollut. Yleisiä ovat jutut eläimistä, jotka aistivat maanjäristyksiä tai löytävät kotiinsa pitki- enkin matkojen päästä. Lemmikkien ihmeellisten kykyjen innoittamana brittiläinen **Rupert Sheldrake** ehdottaa kirjassaan *Seven Experiments That Could Change the World: A Do-It-Yourself Guide*

www.sheldrake.org

to Revolutionary Science (Sheldrake, 1996), että näitä kykyjä olisi syytä tutkia. Hänen mielestään lemmikkien kyvyt voisivat helposti paljastaa sen, että yliaistillista viestintää on todella olemassa.

Sheldraken kehittämän teorian mukaan telepaattinen yhteys perustuu niin sanottuihin morfiiniin kenttiin, jotka ovat kaikkea elollista ja elotonta yhdistäviä rakenteita. Nämä kentät mahdollistaisivat Sheldraken mukaan telepaattisen yhteyden lemmikin ja omistajan välillä pitki- enkin välimatkojen takaa. Vaikka Sheldraken teo- riat ovat lievästi sanottuna spekulatiivisia, eikä niille ole olemassa minkäänlaista tieteellistä tu- kea, on sentään hyvä asia, että hän on edes osoittanut tapoja, joilla hänen teoriaansa voi- daan testata.

Sheldraken ehdotuksen pohjalta itävaltalai- nen televisioyhtiö kuvasi vuonna 1995 Britanni- assa asuvaa Jaytee-nimistä sekarotuista terrieriä, joka näytti aina tietävän, koska sen omistaja oli tulossa kotiin. Televisiokuvaajat jakautuivat kah- teen ryhmään: toinen jäi kotiin koiran kanssa ja toinen taas seurasi Jayteen omistajaa kaupungil- le. Koiran omistaja käveli pari tuntia kaupungil- la ja sitten kun hänestä tuntui sopivalta, hän kääntyi kohti kotia. Samalla hetkellä kotona oleileva Jaytee meni kuistille ja jäi odottamaan omistajansa paluuta. Koira siis näytti selvästi tie- tävän, milloin kilometrien päässä oleva omistaja teki päätöksensä kääntyä kotia kohti. Voiko tätä enää selittää muuten kuin yliaistillisen havaitse- misen avulla?

Televisiokanavat eivät ainakaan jääneet miet- timään vaihtoehtoisia selityksiä, vaan näyttivät koiran hämmästyttävät kyvyt kaikelle kansalle riemukkaiden kommenttien kera. Brittiläisen TV-yhtiön Channel 4:n *Absolutely Animals* -oh-

jelma julisti: "Jaytee menee joka kerta ikkunan ääreen odottamaan, kun sen omistaja, **Pam Smart**, päättää lähteä kotiin". Toinen brittiläi- nen ohjelma *World of the Paranormal* oli sa- moilla linjoilla: "Jaytee tekee sen joka kerta, kun Pam on ulkona. Jayteen täytyy olla selvänä- kijä."

Koiran hämmästyttävältä tuntuvien kykyjen systemaattiseksi tutkimiseksi brittiläisen Hert- fordshiren yliopiston parapsykologian tutkijat **Richard Wiseman** ja **Matthew Smith** sekä Edinburghin yliopiston parapsykologisessa yksi- kössä työskentelevä tutkija **Julie Milton** päätti- vät tarkkailla Jayteen käyttäytymistä systemaatti- sesti. Ehkäpä tässä olisi Sheldraken toivoma koe, joka radikaalisti muuttaisi maailmaa? Tut- kimuksen tulokset on äskettäin julkaistu britti- läisessä *British Journal of Psychology* -lehdessä ja kerron seuraavassa kokeiden kulusta (Wise- man, Smith, & Milton, 1998).

Koeasetelma

Tutkijat suunnittelivat yhdessä Rupert Sheldra- ken ja koiran omistajan kanssa koeasetelman, jonka avulla he pystyisivät tarkasti määrittele- mään, onko koiralla todellakin tavallisuudesta poikkeavia kykyjä. He päättivät, että kokeen kes- to on kolme tuntia ja jakoivat ajan 18:an kym- menen minuutin mittaiseen koejaksoon. Puoli tuntia ennen kokeen alkamista koiran omista Pam Smart poistui yhden kokeentekijän kanssa kotoaan johonkin ennalta valittuun paikkaan, joka oli 15–30 minuutin matkan päässä kotoa. Jayteella ei siis ollut mitään normaaleihin aistei- hin perustuvia mahdollisuuksia aistia omista- jansa päätöstä lähteä tulemaan kotia kohti. Tä- män jälkeen Smartin mukana seurannut ko- keentekijä arpoi taskulaskimella satunnaislu- vun, jonka perusteella määriteltiin paluun aloit- tamisen ajankohta. Jotta tieto odotusajasta ei va- hingossa välittyisi koiralle ennen aikojaan, Smartille ei kerrottu odotusajan pituutta, vaan hänelle kerrottiin lähtöpäätöksestä vasta kun ar- vottu odottamisaika päättyi.

Samaan aikaan toinen kokeentekijöistä odot- teli Jayteen kanssa kotona muiden palaamista. Kotona oleva kokeentekijä ei tiennyt palaamis-

ajankohtaa, koska odotusajan määrittelevä satunnaisluku arvottiin vasta kun Smart ja toinen kokeentekijöistä olivat saapuneet odottelupaikkaansa. Jayteen käyttäytyminen koeajanjaksolta tallennettiin videolle, jotta kaikki käyttäytymisen yksityiskohdat saataisiin rekisteröityä. Videoidun käyttäytymisen analysoi myöhemmin kolmas kokeentekijä, joka ei tiennyt, missä vaiheessa Smart ja toinen kokeentekijä palasivat eli hän teki päätelmänsä Jayteen käytöksestä sokkona. Kokeentekijät määrittelivät ennakolta, min-käläinen käyttäytyminen olisi tulkittava merkiksi ennaltatietämisestä. He päättivät, että jos Jaytee meni kuistille saman kymmenen minuutin jakson aikana, jona Smart aloitti paluun kotiinsa, olisi tämä tulkittavissa todisteeksi telepaattisista kyvyistä.

Koe 1: 12. Heinäkuuta 1995

Satunnaisluvun avulla arvottu omistajan paluu-aika oli kello 21.00 (ks. taulukko alla vas.).

Jaytee kävi siis kokeen aikana 13 kertaa kuistilla. Jotta koe voitaisiin katsoa onnistuneeksi, Jayteen olisi pitänyt käydä välillä 21.00–21.09 kuistilla ilman mitään selkeästi havaittavaa syytä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan Jaytee kävi jo kello 19. 57 kuistilla ilman havaittavaa syytä. Jaytee kävi kuistilla myös kello 20.58 ja 21.04, mutta näissä tapauksissa käynteihin oli selkeä ulkoinen syy. Niinpä voidaan todeta, että Jaytee ei kyennyt havaitsemaan omistajansa paluun alkamista.

Kokeentekijät huomasivat kuitenkin kokeessaan tulkintaongelmia. Jaytee kävi kuistilla yleensä vain lyhyesti, mutta kolmella kerralla se

vietti siellä huomattavasti pidemmän ajan. Nämä kerrat olivat kello 20.09, 20.58 ja 21.04. Mielenkiintoista kyllä, kaksi viimeksimainittua näistä ajoista sijoittui lähelle varsinaista lähtöaikaa. Ehkäpä oikeampi kriteeri olisikin kuistilla vietetyn ajanjakson pituus? Niinpä kriteeriä muutettiin seuraavassa kokeessa siten, että Jayteen käyttäytymisestä rekisteröitäisiin ainoastaan pisimmät kuistilla vietetyt ajanjaksot. Toinen koeasetelman ongelmista oli se, että kokeen suorittamisajankohtana talon ulkopuolella tapahtui paljon erilaisia asioita, mikä saattoi häiritä ilmiön esiintymistä. Tämän vuoksi seuraava koe päätettiin suorittaa rauhallisempana ajankohtana.

Koe 2: 13. heinäkuuta 1995

Toisessa kokeessa koeasetelmaa muutettiin hiukan. Ensinnäkin, kokeentekijät olivat huolissaan siitä, että Jaytee saattaisi kuulla tutun auton äänen yllättävän kaukaa ja tämä saattaisi toimia virhemuuttujana kokeessa. Niinpä Jayteen omistaja lähti autolla, mutta palasikin taksilla, jolloin tällaisen virheen mahdollisuutta ei ollut. Toiseksi, se käyttäytyminen, jonka katsottiin määrittelevän Jayteen ”havaintoa” omistajastaan, määriteltiin tällä kertaa kerraksi, jolla se viettää enemmän kuin kaksi minuuttia kuistilla. Kolmanneksi, koe suoritettiin iltapäivällä, jolloin ulkoisia häiriöitä oli paljon vähemmän. Koe alkoi kello 12.15 ja satunnaiseksi paluujaksoksi määriteltiin 14.15 (ks. taulukko alla oik.).

Jaytee teki kokeen aikana 12 käyntiä kuistilla, joista neljä tapahtui ilman selkeää syytä. Kuitenkin ensimmäinen näistä tapahtui jo 13.06 eli

Aika	Kuistilla vietetty aika (sekuntia)	Mahdollinen syy kuistilla käymiseen
------	------------------------------------	-------------------------------------

19.24	57	Auto ajaa ohitse
19.30	38	Ihminen kävelee ohi
19.41	51	Ihmisiä ulkona
19.57	53	Ei selkeästi havaittavaa syytä
20.09	134	Ei selkeästi havaittavaa syytä
20.37	27	Kaksi koiraä kävelee ohitse
20.38	37	Katselee toisia koiria
20.58	221	Auto ajaa ohi, koira kävelee ohi, auto ajaa pois
21.04	394	Auto ajaa ohitse
21.15	15	Ei selkeästi havaittavaa syytä
21.16	76	Auto ajaa ohitse
21.17	10	Ihmisiä kävelee ohitse
21.20	40	Pam Smart ja toinen kokeentekijä palaavat

Koe 1.

Aika	Kuistilla vietetty aika (sekuntia)	Mahdollinen syy kuistilla käymiseen
------	------------------------------------	-------------------------------------

13.06	52	Ei selkeästi havaittavaa syytä
13.14	20	Ei selkeästi havaittavaa syytä
13.19	44	Auto ajaa ohitse
13.40	46	Nainen astuu ulos autosta
13.52	41	Henkilö kävelee ohitse
13.59	140	Ei selkeästi havaittavaa syytä
14.08	140	Auto ajaa ohitse
14.15	8	Ei selkeästi havaittavaa syytä
14.16	169	Kalanjakeluauto parkkeeraa ikkunan eteen
14.20	70	Koiran omistajan isä astuu jakeluautosta ulos
14.24	205	Nainen kävelee ohitse, auto ajaa ohitse
14.29	89	Koiran omistaja ja toinen kokeentekijä palaavat

Koe 2.

paljon ennen arvottua paluujankohtaa. Ikävä kyllä juuri silloin kun omistaja aloitti paluunsa, tuli talon eteen paikallinen kalanjakeluauto, joten Jaytee luonnollisesti meni katsomaan sitä. Muutenkin erilaisia häiriötekijöitä oli paljon, joten mahdollinen ilmiö saattoi peittyä niiden alle. Rauhallisemman ympäristön varmistamiseksi seuraava koe siirrettiin talviaikaan.

Koe 3: 4. joulukuuta 1995

Koeasetelmaa paranneltiin jälleen hiukan. Kokeen kestoaikaa lyhennettiin kahteen tuntiin (klo 20.30–22.30) ja koeaika jaettiin kuuden minuutin jaksoihin. Kokeessa ei enää käytetty taskulaskimen satunnaislukugeneraattoria, koska sen satunnaisuudesta ei voitu olla varmoja. Sen sijasta käytettiin ennalta tuotettuja satunnaislukutaulukoita. Arvottu paluujank kohta oli 21.39 (ks. taulukko alla vas.).

Koiran omistaja lähti takaisin kello 21.39, mutta Jaytee reagoi ensimmäisen kerran ilman ulkoista syytä jo kello 21.02 ja se vietti kuistilla pidemmän ajan myös kello 21.31 ja 21.42, mutta kumpikaan näistä ajoista ei sijoittunut saman kuuden minuutin jakson sisälle kuin paluujank kohta 21.30, joten koe ei tuottanut onnistunutta tulosta. Kokeentekijät päättivät kuitenkin yrittää vielä yhden kerran ja tekivät seuraavana päivänä toisen kokeen.

Koe 4: 5. joulukuuta 1995

Neljäs koe kesti kolme tuntia ja tämä aika jaettiin kymmenen minuutin jaksoihin. Arvottu paluujank kohta oli tällä kertaa 10.45 (ks. taulukko alla oik.).

Tällä kertaa Jaytee käyttäytyi tavalla, joka tulkittiin odottamiseksi 10.44, eli melkein omistajan paluujankohdan kohdalla. Tämä käyttäytyminen oli kuitenkin erittäin lyhytaikainen eli se kesti vain 10 sekuntia. Vaikka paluun arvaamisen kriteeri oli muutettu ensimmäisen kokeen jälkeen, ei tämäkään koe tuottanut toivottua tulosta.

Aika	Kuistilla vietetty aika (sekuntia)	Mahdollinen syy kuistilla käymiseen
21.02	27	Ei selkeästi havaittavaa syytä
21.06	87	Ei selkeästi havaittavaa syytä
21.31	633	Ei selkeästi havaittavaa syytä
21.42	600	Ei selkeästi havaittavaa syytä

Koe 3.

Miksi lemmikki näyttää tietävän omistajansa tulosta?

Koetulosten perusteella näyttää selvästi siltä, että Jayteella ei ole yliluonnollisia kykyjä. Tosin koesarja oli pieni ja häiriötekijöitä oli paljon, mutta alkuperäinen sekä Sheldraken että television taholta esitetty väitehan oli se, että ilmiö on erittäin selvästi nähtävissä. Tulokset osoittavat selkeästi, että voimakkaasta ja selkeästi havaittavasta ilmiöstä ei ole kyse. Mistä sitten johtuu, että intuitiivisesti niin voimakkaalta vaikuttava ilmiö katoaa, kun sitä tutkitaan systemaattisesti? Wiseman ja hänen tutkijatoverinsa luettelevat artikkelissaan useita mahdollisia syitä, miksi lemmikki näyttää omaavan jonkinlaisia ennaltatietämisen kykyjä.

1. Rutiinit

Lemmikkieläimet oppivat nopeasti perheen rutiinit, joten ne tietävät, mihin aikaan kotiintulijoita on syytä odottaa. Jotta rutiinien oppiminen ei sotkisi kokeellista tutkimusta, täytyy huolehtia riittävästä satunnaistamisesta.

2. Lemmikki aistii omistajan paluun ennen ihmistä

Lemmikeillä on usein tarkemmat aistit kuin ihmisillä. Niinpä lemmikkieläin voi nähdä, kuulla tai haistaa omistajansa paljon aikaisemmin kuin ihmiset. Tämän vuoksi kokeeseen osallistuvan lemmikin omistajan täytyy sijoittautua riittävän kauas lemmikistä.

3. Lemmikin kanssa olevien ihmisten välittämät vihjeet

Jos lemmikin kanssa olevat ihmiset tietävät, koska omistaja on aikeissa palata, he voivat tahtomattaan vihjata tästä lemmikille esimerkiksi käyttäytymisellään tai äänensävyillään. Niinpä

Aika	Kuistilla vietetty aika (sekuntia)	Mahdollinen syy kuistilla käymiseen
10.12	300	Auto ajaa ohitse
10.18	20	Pakettiauto ajaa ohitse
10.19	94	Auto pysäköi talon eteen
10.30	210	Postinkantaja
10.44	10	Ei selkeästi havaittavaa syytä
10.55	113	Kadunlakaisija saapuu kadulle
10.57	20	Kadunlakaisija saapuu talon eteen
11.11	30	Koiran omistaja ja toinen kokeentekijä palaavat

Koe 4.

tällaista koetta tehtäessä lemmikin kanssa olevan henkilön ei pitäisi tietää omistajan paluujankohdtaa.

4. Muistamisongelmat

Lemmikit puuhailevat koko ajan jotakin, joten ne voivat monta kertaa päivässä käyttäytyä tavalla, joka muistuttaa omistajan odottamista. Koska ihmisen muisti toimii valikoivasti, saattaa helposti käydä niin, että lemmikin kanssa oleva henkilö muistaa ainoastaan ne kerrat, jolloin käyttäytyminen oikeasti osui yhteen paluujankohdan kanssa ja samalla unohtaa ne kerrat, jolloin käyttäytyminen ei osunut kohdalleen.

Koiran omistaja voi muistaa väärin sen ajan kohdan, jolloin hän aloitti paluumatkan. Samaten koiran kanssa oleva henkilö voi muistaa väärin sen hetken, jolloin koira käyttäytyi tavalla, joka tarkkailijan mielestä ilmaisi koiran tietävän omistajansa paluusta. Näiden ongelmien vuoksi kaikki kokeen aikana tapahtuva täytyy jatkuvasti rekisteröidä siten, että käyttäytymiseen liittyvät kellonajat tulevat tarkasti tallennettua.

5. Valikoiva tarkkaileminen

Tunnettua on, että erilaisten ilmiöiden ennustaminen on kaikkein helpointa jälkikäteen. Sama pätee lemmikin käyttäytymistä arvioitaessa. Lemmikin jatkuvan aktiivisuuden vuoksi on helppoa valita merkittävä käyttäytyminen sen jälkeen kun omistaja on palannut kotiinsa. Eli tilanteen mukaan merkki tietämisestä on haukkumista, levotonta käyttäytymistä tai vaikkapa käyminen oven edessä. Jotta tällainen jälkikäteen tapahtuva sopivan käyttäytymisen valinta estettäisiin, täytyy aina ennen kokeen suorittamista määritellä, mikä käyttäytyminen merkitsee sitä, että lemmikki reagoi palaavaan omistajaansa.

Samanlainen ongelma syntyy, kun pohditaan, mikä osio paluukäyttäytymisestä tarkalleen ottaen oli se, joka sovitetaan lemmikin käyttäytymiseen. Oliko se esimerkiksi se aika, jolloin omistaja ajatteli palaavansa kotiin vai se aika, jolloin he lähtivät paluumatkalle vai se aika kun he käynnistivät autonsa ja niin edelleen. Jos tämä asia määritellään jälkikäteen, on mahdollista löytää aina sopiva vaihe sen mukaan, mikä sattuu sopimaan koiran käyttäytymisen kanssa yhteen. Tämän vuoksi omistajan kriittinen käyttäytyminen täytyy määritellä ennen koetta.

KIRJOITAJA ON PSYKOLOGIAN TUTKIJJA JA
SKEPSIS RY:N PUHEENJOHTAJA.

Johtopäätöksiä

Nämä kokeet osoittavat taas kerran, että intuitiivisesti voimakas ja selkeä parailmiö häviää systemaattisissa mittauksissa. Tämä kuvastaa myös laajemmin parailmiöiden tutkimuksen noidankehää. Usein näiden ilmiöiden tutkimuksen aloittamista perustellaan sillä, että ne ovat kokeuksellisesti voimakkaita ja yleisiä: ”kaikillahan on ollut paranormaaleja kokemuksia”. Kun ilmiö sitten osoittautuu vaikeaksi löytää, perustellaan tutkimuksen jatkamista sillä, että ilmiö onkin niin heikko. Useimmissa tapauksissa on siis niin, että inhimillinen tietojenkäsittely tuottaa voimakkaita kokemuksia näennäisen yliluonnollisista ilmiöistä, mutta systemaattinen tutkimus osoittaa ne vain harhoiksi vailla todellisuuspohjaa. Ei tietenkään ole mahdotonta, että tällainen ilmiö onnistutaa joskus eristämään. Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että toistaiseksi tästä tavoitteesta ollaan aivan yhtä kaukana kuin ennenkin.

Lopuksi lienee aiheellista pohtia, kuinka on mahdollista, että itävaltalainen televisioyhtiö sai ohjelmaa tehdessään niin selkeitä Jayteen ihmeellisiä kykyjä puoltavia tuloksia. Tutkimusartikkelin kirjoittajien mukaan on mahdollista, että televisio-ohjelmaa tekevät henkilöt eivät näyttäneet ohjelmassaan, kuinka usein Jaytee todellisuudessa kävi terassilla ja valitsivat yleisölle näytettäväksi ainoastaan sen kerran, joka osui suunnilleen lähelle omistajan paluun alkamista. Jotta tämän arvioiminen olisi mahdollista, täytyisi kaikki ohjelman tekemisessä syntyneet nauhat nähdä. Tutkijat eivät kuitenkaan saaneet niitä käsiinsä, koska televisio-yhtiön edustajat eivät suostuneet antamaan niitä. Kun Rupert Sheldrake pyysi nauhoja, hänelle ilmoitettiin, että ne olivat ”hukkuneet”. Loppujen lopuksi Jaytee on siis luultavasti median luoma tarina. Ikävämpi juttu tietenkin on se, että monet muistavat taitavasti tehdyt televisio-ohjelmat, mutta tiedelehdessä julkaistu systemaattinen tutkimus tuskin saa kovinkaan laajaa huomiota. ■

Lähteet:

Sheldrake, R. (1996). Seven Experiments That Could Change the World : A Do-It-Yourself Guide to Revolutionary Science: Riverhead Books.

Wiseman, R., Smith, M., & Milton, J. (1998). Can animals detect when their owners are returning home? An experimental test of the ‘psychic pet’ phenomenon. *British Journal of Psychology*, 89, 453-462.